

Starea Națiunii

Construirea unui instrument inovator pentru
fundamentarea politicilor publice (SIPOCA 11)

RAPORT DE ANALIZĂ

Barometru de opinie în domeniul Demografie 2: migrație externă

Cuprins

1. Raport executiv	4
2. Introducere	6
3. Structura eșantionului Barometrului Stării Națiunii iunie 2018	7
4. Metodologie	8
5. Rezultate	8
5.1. Experiența de migrație	8
5.1.1. Reveniți în România	8
5.1.2. Expunere mediată la alte țări	12
5.2. Intenții de emigrare	13
5.3. Asocieri ale emigrării cu satisfacția cu viața și reprezentarea despre societate	15
5.4. Atitudini față de emigranți și emigrație	16
5.5. Atitudini față de imigranți și imigrație	19
5.5.1. Starea curentă	19
5.5.1. Dinamica	21
5.5.3. Diferențieri în interiorul populației	24
5.5.4. Așteptări de la guvern	25
5.5.5. Portretul imigrantului ideal	27
5.6. Atitudini față de refugiați	28
6. Discuție	29
7. Lucrări referite	31

1. Raport executiv

Barometrul Stării Națiunii din iunie 2018 propune o tematică centrală pe agenda europeană a momentului: migrația externă. Într-o perioadă în care imigranții au constituit o parte a pretextelor pentru Brexit, în care împărțirea refugiaților divide Europa, iar gardul ridicat de guvernul maghiar constituie un marker vizibil pe agenda publică, a fi informat despre atitudinile față de migrație este esențial pentru orice politică demografică. Mai mult, dată fiind situația specifică a României ca țară de emigrare, cu o pătrime din populație locuind în afara țării, problematica abordată în acest raport este încă și mai actuală.

Raportul discută despre atitudinile față de migrație din perspectiva românilor, privind în principal la două categorii de experiențe de migrație care definesc cel puțin patru Români: cei ce nu au migrat vreodată sau nu au prieteni care să fi emigrat sunt la un capăt al acestei segmentări. La celălalt capăt sunt cei care au revenit din emigrație și au prieteni care au emigrat. Expunerea directă la migrație (pentru cei reveniți) aduce câteva nuanțări ale poziționării proprii. Expunerea mediată pare a fi însă mai importantă, atât în ce privește atitudinile mai pozitive față de emigranți, cât și în ce privește experiența de migrație.

		Expunere directă	
		Nu	Da
Expunere mediată	Nu	Nu a migrat Nu are prieteni migranți	A revenit din migrație Nu are prieteni în migrație
	Da	Nu a migrat Are prieteni migranți	A revenit din migrație Are prieteni în migrație

Tabel 1. Cele patru Români ale expunerii la migrație externă

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

Estimările bazate pe sondajul de opinie telefonic prezentat în acest raport indică o pătrime dintre respondenți având o experiență proprie de migrație, de minim o lună neîntrerupt (dar nu pentru pelerinaj, turism sau îngrijirea sănătății – acțiuni care nu permit o interacțiune profundă cu societatea gazdă). Diferențele de avuție se simt însă cu adevărat doar la cei ce au petrecut mai mult de 3 ani în afara țării și au revenit și parțial la cei ce au stat în afara României cel mult un an. Pentru restul reveniților, comparația cu cei ce nu au plecat niciodată este fie nefavorabilă, fie conduce la a observa același tip de resurse în termen de capital uman sau material.

Aproape unul din cinci respondenți declară că vrea să emigreze. Cea mai mare incidență a intenției de migrație este printre cei ce au revenit din migrație și au petrecut peste 3 ani în afara țării. Între caracteristicile asociate intenției de migrație se adaugă rețeaua de prieteni și rude emigrate. Să notăm în acest context și faptul că estimările bazate pe barometrul Stării Națiunii indică două treimi din populație fiind în contact direct sau mediat cu emigrarea.

Atitudinile față de emigrare sunt însă negative. La fel se petrece și cu cele față de imigrare sau față de refugiați, în timp ce guvernul este așteptat să acționeze spre a opri migrația către România. Aceasta poate delegitima propunerile curente discutate pe scena politică românească, de a deschide mai mult piața muncii pentru imigranți și de a atrage spre țară românii plecați, așa cum argumentează acest raport în partea finală.

2. Introducere

Lumea de azi este o lume a migrațiilor (Castels et al, 2013; Faist, 2000), în care oamenii construiesc spații transnaționale cu ajutorul comunicațiilor instantanee și al transportului rapid și accesibil financiar (Vertovec, 2009; Waldinger, 2013). O lume a migrației presupune circulația oamenilor, purtători de idei, norme sociale, moduri de a face, cunoaștere și forță de muncă. De aici, un interes imediat al societăților în direcția înțelegerii fluxurilor migratorii și a promovării de politici publice (inclusiv sociale) care să catalizeze contribuția migrației la dezvoltarea socială.

Un prim scop al raportului de față este să evalueze incidența migrației în rândul populației și să prefigureze potențialul de emigrare existent. În al doilea rând, raportul investighează atitudini față de emigrare precum și față de imigrare.

România a intrat recent în aceasta lume a migrației internaționale (Anghel, 2013; Sandu, 2005). Înghețul din perioada comunistă a însemnat și blocarea circulației persoanelor (Voicu, 2005), abia după 1990 apărând posibilitatea reală de a emigra. Fluxul plecărilor spre Vest a implicat, în ultimii 20 de ani, 3-4 milioane de români (Dospinescu & Russo, 2018). Revenirile din Uniunea Europeană ating volume de 60-80.000 de persoane pe an, conform Eurostat¹, adică jumătate din efectivul anual de nou născuți. Aproximativ 2-3000 de refugiați au sosit în ultimii 3-4 ani (Voicu et al 2018), în timp ce numărul de expați este și el în creștere (Voicu, 2018).

Toate aceste fluxuri migratorii menționate în paragraful anterior au particularitățile lor. Plecărilor sunt de regulă selective, atrăgând mai degrabă populație mai educată decât media, mai tânără, mai avută, mai bine calificată (Chiswick, 1999). Revenirea aduce cu sine potențiale schimbări valorice ale migranților, dificultăți de integrare datorită reacomodării mai dificile la normele locale, potențiale încercări antreprenoriale (Croitoru, 2016) sau schimbări identitare (Deliu, 2017). Migrația de retur vine cu probleme sociale specifice (Vlase, 2018), o situație similară fiind observată pentru emigrare (Ducu et al, eds., 2018). Venirea de imigranți și refugiați contribuie la reechilibrarea ofertei de forță de muncă, dar aduce și o nevoie de furnizare de servicii de suport, necesare în principal datorită barierelor lingvistice și culturale (Leonard, 1995). Se conturează astfel un peisaj complex, ce impune cunoașterea detaliată și informarea societății și a decidenților cu privire la riscurile societale și a oportunităților asociate.

O parte dintre aceste riscuri sunt subiective și toate sunt structurate de reprezentările sociale asupra lor (Lupton, 2013). De aici, nevoia de a evalua atitudinile față de fenomenele amintite: emigrație, imigrație, migrație de revenire, primirea de refugiați și de solicitanți de azil. Atitudinile respective structurează legitimitatea politicilor publice corespunzătoare, în particular pe cea a politicilor sociale (Korhut et al, 2013; Page & Shapiro, 1983). Cunoașterea pe care o avem în prezent se referă mai ales la ce se petrece cu migranții în țările (vestice) de destinație, o distorsiune inerentă a studiilor despre migrația internațională (de Haas & Vezolli, 2013). Atitudinile față de imigranți sunt prin urmare studiate extensiv (Ceobanu & Escandell, 2011; Meulemann et al, 2009), inclusiv în spațiul românesc (Voicu, Șerban, Deliu, Tudor, 2013). Cele față de emigranți și emigrare sunt însă extrem de rar observate (Timofti, 2011). Raportul de față le documentează pe ambele, referindu-se deopotrivă la atitudini față de imigranți și imigrare și la atitudini față de emigranți și emigrare.

¹ http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_imm3ctb&lang=en

3. Structura eșantionului Barometrului Stării Națiunii iunie 2018

Universul cercetării

Populația adultă neinstituționalizată a României

Volumul eșantionului

1006 persoane

Perioada de culegere a datelor

2 - 30 iunie 2018

Tipul eșantionului

Eșantion stratificat bistadial cu selecție probabilistă a gospodăriilor (aleatoriu simplu) și a persoanelor (metoda "cea mai tânără persoană din gospodărie").

Reprezentativitate

Eșantionul este reprezentativ pentru populația adultă neinstituționalizată a României.

Metoda culegerii datelor

Interviuri telefonice (CATI, 1002)

Marja de eroare

Eroarea maximă de eșantionare, la un nivel de încredere de 95%, este de +/- 3,1%

Ponderarea datelor

Ponderare proporțională iterativă (Raking / Rim) pentru corectarea probabilităților inegale de selecție și pentru ajustarea ratelor neuniforme de non-răspuns. Criterii de ponderare: sex, vârstă, educație, etnie, ocupație, regiune și mărimea localității.

Suma procentelor

Suma procentelor poate diferi uneori cu +/- 1 punct procentual față de 100% datorită rotunjirii fără virgulă a valorilor. În cazul întrebărilor cu răspuns multiplu, suma răspunsurilor poate fi semnificativ mai mare de 100% datorită caracterului cumulativ al prezentării datelor.

4. Metodologie

Raportul de față explorează datele în principal la nivel descriptiv. Pentru fiecare temă însă, analize multivariate sunt realizate cu scopul de a indica cine sunt respondenții care au probabilități mai mari de a exprima o anumită opinie și care sunt factorii ce sunt asociați cu opinia respectivă. Textul prezintă principalele rezultate, detaliile tehnice fiind schițate sumar în note de subsol.

Indicatori specifici folosiți în text sunt definiți și ilustrați la prima utilizare.

5. Rezultate

5.1 Experiența de migrație

5.1.1 Reveniți în România

După cum notează Russel King (2008), referindu-se la durata petrecută în migrație, de la migrarea inițială și până la revenire, putem vorbi de imigrație atât timp cât mișcarea geografică produce efecte asupra subiectului ei. Durata de referință folosită în acest raport este cea de o lună. Astfel, o pătrime din cei ce au răspuns la chestionarul Barometrului stării națiunii în iulie 2018 au petrecut minim o lună consecutiv în afara țării pentru alte motive decât turismul, îngrijirea sănătății sau pelerinajul. Aceștia sunt cei ce au trăit efectiv în alt mediu, au avut de făcut ce au de făcut cei din țara în care au fost, din punct de viață cotidiene, și au avut ocazia de a interacționa direct cu normele scrise sau tacite ale societății respective.

Din întreg eșantionul, 20% a petrecut un stagiu neîntrerupt de minim o lună în străinătate pentru muncă. 4% din eșantion au petrecut o durată de minim o lună neîntreruptă pentru studii. 9% invocă alte motive. Evident, sunt destul de mulți care au invocat mai mult de un motiv (spre exemplu, și munca și educația).

Figura 1 prezintă o imagine a duratei parcurse în migrație externă a celor din eșantion. Se observă ușor că majoritatea relativă este caracterizată de o experiență limitată de migrație, de sub un an. Jumătate dintre cei ce au răspuns au însă peste un an petrecut în afara țării, iar o parte au chiar perioade lungi, de la 5 la peste 15 ani.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

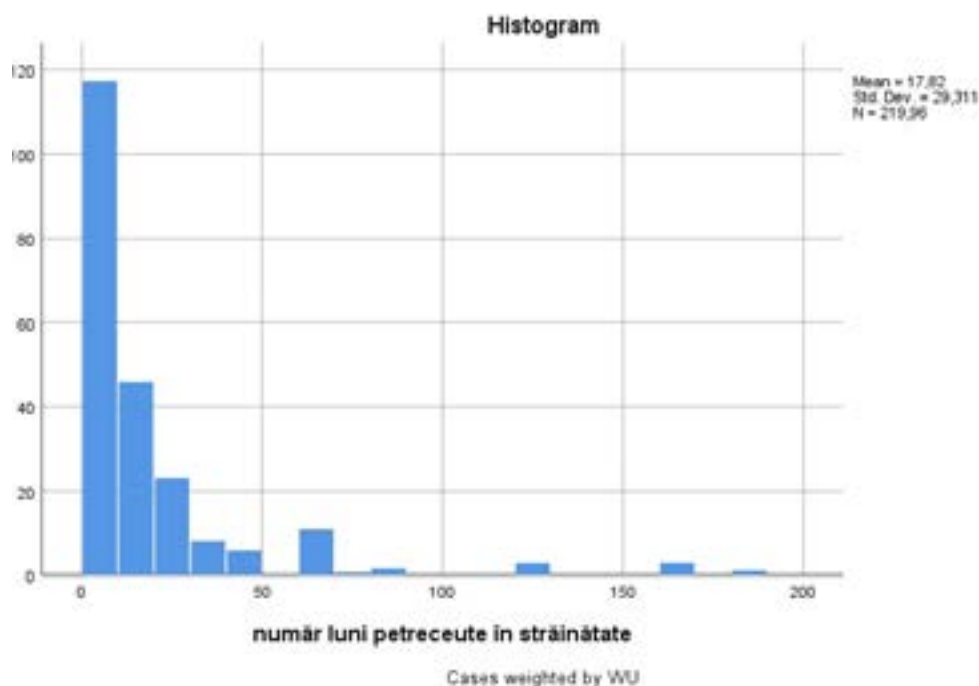

Figura 2. Distribuția eșantionului Barometrului Stării Națiunii după numărul de luni petrecute în străinătate din alte motive în afara turismului, îngrijirii sănătății sau pelerinajului

	A revenit din migrație externă		Interval de variație	
	nu	da	min	max
Are automobil	48%	49%	0	1
Are PC	60%	61%	0	1
Bărbat	44%	62%	0	1
are email	52%	56%	0	1
are Facebook	52%	62%	0	1
Există în gospodărie o persoană care să se afle în prezent în afara țării pentru o perioadă mai îndelungată	12%	17%	0	1
Nivelul mediu de educație	7,2	6,9	1	16
Clasa medie de venit lunar personal	7,5	7,4	1	22
Clasa medie de venit a gospodăriei	12,2	10,9	1	22
Număr copii în gospodărie	,5	,5		
Evaluarea subiectivă a sănătății proprii	3,4	3,3	1	5
Vârsta	48,2	43,8	18	98

Notă tehnică: educația și venitul sunt măsurate ca variabile ordinale, dar lungimea scalei permite să fie tratate drept indicatori ai "rangului", permițând astfel interpretarea valorilor medii.

Tabelul 1. Statistici descriptive pentru câteva variabile de interes, pentru cei din eșantion pentru ce au revenit din migrație și a celor ce nu au plecat

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

Tabelul 1 pune în evidență similaritățile și diferențele medii dintre cei ce au revenit din migrație și cei ce nu au migrat vreodată. Ca imagine de ansamblu, ponderea bărbaților printre cei care au revenit este mai mare decât cifra corespunzătoare calculată pentru cei ce nu au plecat vreodată. Cei ce au revenit sunt în mai mare măsură utilizatori de Facebook sau email, au mai des o persoană din gospodărie aflată în afara țării, sunt în medie mai slab educați decât cei ce nu au migrat vreodată, și provin din gospodării care în medie sunt mai sărace.

Majoritatea acestor asocieri sunt datorate însă conexiunii dintre migrația de retur și patru caracteristici²:

1. Migranții de retur sunt mai probabil bărbați decât femeii;
2. Ei provin mai des din gospodării fără computere personale (indicator de modernitate materială)
3. Își evaluează mai puțin pozitiv sănătatea proprie
4. Au o probabilitate mai mare de a fi localizați într-o gospodărie în care măcar alt membru este, în prezent, în străinătate.
5. Au câștiguri personale mai mici.

Există însă o diferențiere importantă între cei reveniți din migrație, care se manifestă prin statusuri heterogene, în funcție de timpul petrecut în afara țării. Cei care au revenit din migrație după ce au petrecut în afara țării un timp cumulat de mai mult de 3 ani reprezintă 3% din eșantion. Ei tind să fie cu destul de mult mai avuți atât în comparație cu restul migranților, cât și în raport cu cei ce nu au migrat vreodată. Tabelul 2 pune în evidență această comparație. A fi petrecut peste 3 ani în migrație externă se asociază cu o posesie superioară de automobile și computere, cu educație similară celor ce nu au migrat, dar superioară altor migranți de retur, cu venituri personale și familiale mai ridicate.

Cei ce au petrecut durate scurte în afara țării, de sub un an, sunt în medie mai tineri decât restul populației, dar se plasează în apropierea celor ce au stat peste 3 ani în afara țării, exceptând veniturile (care depind însă de vârstă) și educația. Această categorie (11% din eșantion) are capacitatea de a converti cele observate și învățate în afara țării în capital uman și material fie prin viața în țară, fie prin remigrare.

² rezultatele prezentate în continuare constituie asocieri bivariate, semnificative la $p < .10$, identificate prin modele de regresie logistică. Variabila dependentă luată în considerare este revenirea din migrație, iar independentele sunt cele din Tabelul 1. Ordinea listării asocierilor este cea a coeficienților Wald, ordonați descrescător.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

	timp petrecut în afara țării				
	deloc	sub 1 an	1-3 ani	3 ani și peste	neprecizat
Are automobil	47%	47%	51%	77%	33%
Are PC	59%	68%	54%	67%	51%
Bărbat	44%	64%	65%	56%	64%
are email	51%	65%	60%	60%	37%
are Facebook	52%	69%	61%	69%	47%
Există în gospodărie o persoană care să se afle în prezent în afara țării pentru o perioadă mai îndelungată	12%	23%	10%	22%	18%
Nivelul mediu de educație	7,2	7,0	6,7	7,3	6,9
Clasa medie de venit lunar personal	7,6	8,8	4,0	11,5	2,6
Clasa medie de venit a gospodăriei	12,4	13,5	9,3	15,1	3,7
Număr copii în gospodărie	,5	,4	,8	,7	,4
Evaluarea subiectivă a sănătății proprii	3,3	3,6	3,2	3,6	2,8
Vârsta	48,4	39,8	39,7	49,2	50,6

Tabelul 2. Nivele medii ale unor variabile de status, pentru cei din eșantion în funcție de durata petrecută în străinătate

În fine, cei ce au petrecut în afara țării între 1 și 3 ani (6% din eșantion) sunt mai slab educați decât toate categoriile luate în calcul, sunt mai vulnerabili din punct de vedere al veniturilor, sunt mai tineri și au în mai mică măsură o persoană din gospodărie în afara țării. Ei constituie un grup vulnerabil pentru care remigrarea poate fi dificilă datorită lipsei de resurse, iar integrarea în societate poate fi marginală.

Figura 2 ilustrează legătura dintre a fi migrant de retur și a avea conexiuni în afara țării. Se observă ușor că cele două statusuri sunt puternic asociate: migrația externă pare a se petrece în rețele de migrație care afectează selectiv România. Specificarea mai bună a unor astfel de rețele este realizată în secțiunea următoare, explorând profilul celor ce au conexiuni în afara țării.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

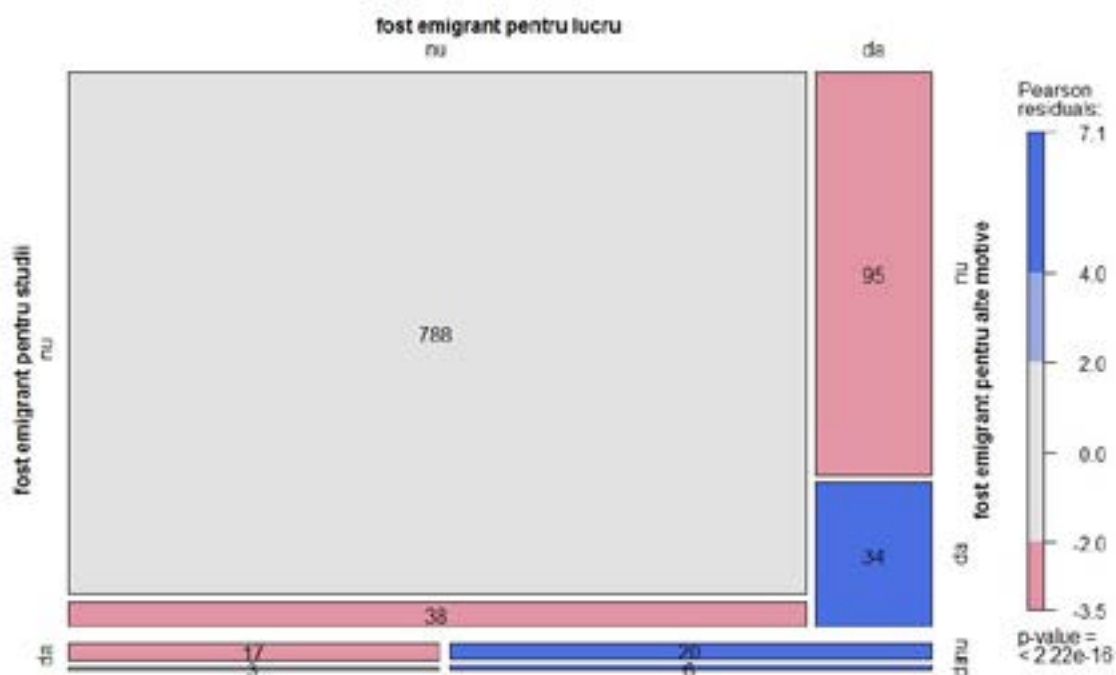

Figura 3. Distribuția eșantionului Barometrului Stării Națiunii în funcție de experiența de migrație, expunerea mediată la migrație și intenția de migrație

Dreptunghiurile sunt direct proporționale cu dimensiunea grupului pe care îl descriu. Culoarea albastru mai închis indică asocieri semnificative pozitive, roșu indică asocieri semnificative negative.

5.1.2 Expunere mediată la alte țări

66% dintre cei ce au răspuns la chestionarul Barometrului Stării Națiunii au rude sau prieteni care fie sunt în străinătate, fie au petrecut o vreme mai îndelungată în străinătate. Tabelul 2 aduce indicații privind profilul celor ce sunt astfel expuși la influența potențială a unei alte culturi. În medie, subeșantionul celor ce nu au conexiuni externe se dovedește a fi mai feminizat, a avea în mai mică măsură email sau cont de Facebook, a fi mai slab educat și mai sărac, a se socoti mai puțin sănătos.

Discutăm prin urmare de o masă a populației cu resurse mici care nu are conexiuni externe, apoi de una ușor mai bogată în resurse, care a revenit din migrație, în timp ce cei cu resurse mai ridicate au conexiuni externe în mai mare măsură.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

	Între prietenii și rudele cu care vorbiți, sunt persoane care locuiesc sau au locuit în străinătate cel puțin o lună?	
	NU	DA
Are automobil	45%	49%
Are PC	59%	60%
Bărbat	44%	51%
are email	45%	57%
are Facebook	44%	61%
Există în gospodărie o persoană care să se afle în prezent în afara țării pentru o perioadă mai îndelungată	5%	18%
Nivelul mediu de educație	6,7	7,4
Clasa medie de venit lunar personal	7,6	7,4
Clasa medie de venit a gospodăriei	11,3	12,1
Număr copii în gospodărie	,5	,5
Evaluarea subiectivă a sănătății proprii	3,2	3,4

Tabelul 3. Expunerea mediată la influența altor societăți

5.2 Intenții de emigrare

Migrația externă continuă să constituie o strategie de viață luată în calcul de o parte importantă a populației. Dintre cei din eșantion, 17% vor să migreze, iar 1% sunt indeciși. **Tabelul 4** și **Figura 3** arată cum intenția de migrație este mai mare între cei ce au revenit din migrație și continuă să aibă conexiuni în afară țării și este mică la cei ce nu au expunere externă directă sau mediată. Din nou sesizăm încapsularea indivizilor în rețele de migrație, respectiv cu o probabilitate redusă de interacțiune cu migrația externă.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOCRAFIE

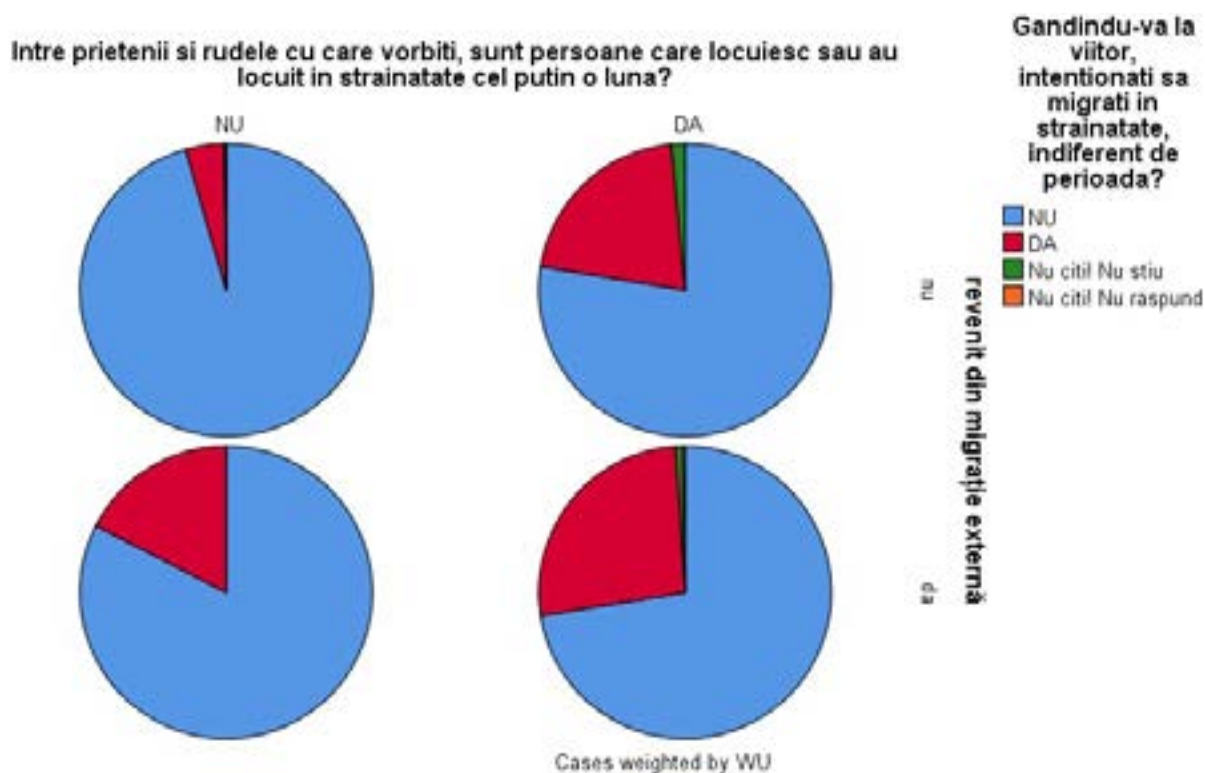

Figura 4. Intenții de emigrare în funcție de expunerea directă sau mediată la alte societăți

Există câțiva factori asociați semnificativ cu intenția de migrație³. Frazele de mai jos îi definesc pe cei care vor să emigreze:

1. Cei ce au stat mai mult de trei ani în afara țării au o probabilitate mai ridicată decât orice altă categorie să intenționeze a emigra.
2. Cei care vor să migreze sunt mai degrabă expuși la migrație prin prietenii sau rudele emigrate.
3. În comparație cu cei ce nu vor să migreze, pentru cei ce au această intenție sunt mai frecvente situațiile în care nu au calculator.
4. Cei care intenționează să migreze sunt mai frecvent bărbați decât cei ce nu vor să migreze.
5. Intenția de migrație se asociază cu evaluarea prin calificative ușor mai mari în ce privește starea de sănătate.
6. Cei care doresc să emigreze au mai frecvent conturi de Facebook.
7. Cei care doresc să emigreze provin din gospodării cu venituri medii mai scăzute.

³rezultatele următoare provin din modele de regresie logistică, având ca variabila dependentă intenția de migrație, iar ca independente pe cele din Tabelul 1. Relațiile semnificative menționate iau în considerare $p < .10$ și sunt ordonate descrescător după valoarea testului Wald.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

Între prietenii și rudele cu care vorbiți, sunt persoane care locuiesc sau au locuit în străinătate cel puțin o lună?

	NU	DA	Total
timp petrecut în afara țării			
0 luni	4%	20%	14%
sub 1 an	21%	26%	25%
1-3 ani	-	16%	16%
3 ani și peste	0%	47%	44%
neprecizat	0%	38%	37%
Total	5%	23%	17%

Mod de citire: dintre cei ce nu au locuit în afara țării (0 luni) și nu au prieteni care să fi emigrat (prima celulă din stânga sus), 4% intenționează să migreze.

Tabelul 4. Ponderea celor ce intenționează a migra în funcție de expunerea curentă la migrație

5.3 Asocieri ale emigrării cu satisfacția cu viața și reprezentarea despre societate

O întrebare firească este legată de implicațiile potențiale ale expunerii la migrație, cu alte cuvinte de asocierile dintre expunerea la migrație și elemente fundamentale ale vieții. Secțiunea de față ia în considerare două aspecte care pot fi considerate complementare: pe de o parte este satisfacția cu viața, indicator al bunăstării individuale; pe de alta este direcția în care merge țara, indicator al satisfacției cu starea societății. Ambii indicatori au la bază evaluările subiective ale respondenților și definesc sintetic reprezentările acestora în ce privește propria situație, respectiv cea a contextului în care evoluează.

O prima analiză⁴ a diferențelor dintre respondenți cu privire la satisfacția cu viața și în cazul reprezentărilor asupra direcției în care se îndreaptă țara relevă absența unei asocieri cu experiența directă sau mediată de migrație externă. Nu contează nici dacă sunt migranți reveniți în țară, nici dacă au prieteni migranți cu care se afla în contact, nici dacă au membri din gospodărie care se află (temporar) în străinătate, și nici dacă doresc sau nu să migreze pe viitor.

Același lucru se petrece și în privința satisfacției cu viața. Diferențele dintre cei care sunt expuși la migrație și cei care nu sunt expuși la migrație sunt practic nule, indiferent dacă expunerea este directă sau este mediată.

Se poate merge mai în amănunt și am făcut acest lucru luând în considerație timpul petrecut în afara țării. Am împărțit astfel eșantionul în cei ce nu au migrat vreodată (74%), cei care au stat mai mult de o lună dar sub un an în afara țării (13%), cei care au migrat în total între un an și trei ani (6%) și cei care au stat mai mult de un an în afara țării (3%). Am arătat în secțiunile anterioare că sunt diferențe majore de structură între cele patru grupuri, sintetizate în **Tabelul 2**.

⁴ pentru analiză au fost folosite modele de regresie (în cazul satisfacției cu viața), respectiv de regresie logistică pentru variabile ordinale. Variabilele de control sunt cele din Tabelul 1.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

Aceste diferențe nu se regăsesc însă și în modul de evaluare a stării proprii, respectiv în cea a societății. Pe de o parte, indiferent de experiența de migrație personală și de durata petrecută în migrație, aprecierea drept bună sau greșită a direcției în care se îndreaptă țara este similară⁵. Pe de altă parte, apar mici diferențe în ce privește satisfacția cu viața între cei care nu au migrat vreodată și cei care au petrecut 1-3 ani în migrație, cei din urmă fiind mai puțin satisfăcuți cu viața lor⁶. Altfel însă, restul categoriilor de reveniți nu diferă între ele substanțial și nici față de cei ce nu au emigrat vreodată.

Concluzia simplă este că experiența directă sau mediată de migrație, precum și intenția de a migra, nu sunt asociate cu modificări ale evaluării satisfacției cu viața sau a direcției în care se îndreaptă țara.

5.4 Atitudini față de emigranți și emigrație

Am observat deja faptul că emigrarea afectează direct sau mediat mai bine de jumătate din societate. Acest lucru face a fi esențială înțelegerea atitudinii populației față de emigrare. Chestionarul Barometrului Stării Națiunii de care discutăm în acest raport propune patru măsuri distincte ale atitudinilor față de emigranți și emigrare (ATEE).

O primă luare de contact cu această realitate este dată de atitudinile generale față de fenomen, delocalizat, adică fără referire la un spațiu geografic anume, așa cum sunt ele surprinse de itemii din **Tabelul 5**. Fără a intra în multe detalii, să notăm faptul că a emigra, mai ales a emigra definitiv, constituie acțiuni respinse de o majoritate a populației plasată între 56% și 67%, în funcție de itemul analizat. Emigrarea este legitimă pentru doar 24-36%, în timp ce aproximativ 9% nu au o opinie clar conturată.

Cât de justificat credeți că este	În foarte mică măsură	În destul de mică măsură	În destul de mare măsură	În foarte mare măsură	Nu știu	Nu răspund
Să migrezi în altă țară	48%	11%	23%	9%	8%	1%
Să migrezi în altă țară pentru o perioadă, dar nu definitiv	46%	10%	24%	12%	8%	1%
Să migrezi în altă țară definitiv	53%	14%	15%	9%	8%	1%

Tabelul 5. Atitudini generale față de emigrare

⁵Similaritatea este cea observată după ce este eliminat efectul variabilelor de control amintite în toate notele tehnice din acest raport. Estimările sunt realizate folosind modele ordered logit.

⁶diferența este semnificativă la $p = .05$.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

Cei trei itemi sunt în fapt expresia unei orientări generale față de emigranți și emigrare. Putem astfel calcula un indicator de atitudine față de emigranți și emigrare. Indicele va fi folosit în continuarea acestui capitol, dar mai întâi este nevoie să definim alți câțiva indici similari.

Un alt pachet de itemi descrie reprezentările despre consecințelor emigrației la nivelul societății. **Tabelul 6** ilustrează poziționarea respondenților față de patru afirmații. Ele se referă în mod explicit la România, contextualizând astfel puternic atitudinile exprimate și menționează consecințe societale sau cel puțin la nivelul celor rămași acasă. Astfel, discutăm despre un pachet de atitudini specifice față de emigrarea din România. Fiecare dintre cele patru întrebări atrage un număr mic de răspunsuri „indecise” („nu știu” sau „nu răspund”), asemănător cu numărul de astfel de răspunsuri observate în cazul unui item obișnuit din sondajele telefonice.

Aceasta este o indicație că avem de a face cu un subiect destul de bine definit în reprezentările respondenților. Dacă tema propusă ar fi fost una necunoscută, numărul de astfel de răspunsuri „indecise” ar fi fost mult mai mare. Pentru fiecare dintre cei patru itemi, aproximativ 10% din respondenți, ba chiar mai puțin, opinează că emigrarea nu are consecințe negative. 80% sunt de părere că emigrarea este dăunătoare, că ar constitui o evitare a datoriei de a contribui la bunăstarea României, că oamenii nu ar trebui să plece din țară, și că familiile emigranților au de suferit.

În ce măsură sunteți de acord sau nu cu următoarele afirmații:	Total împotrivă	Oarecum împotrivă	Oarecum de acord	Total de acord	Nu știu	I Nu răspund
Oamenii din România ar trebui să rămână în țara lor	6%	5%	37%	46%	6%	0%
E obligația fiecăruia să contribuie la bunăstarea țării în care s-a născut	5%	5%	31%	54%	5%	0%
România are de pierdut prin migrația cetățenilor ei către alte țări	6%	3%	26%	59%	4%	0%
Familiiile celor plecați în alte țări au de suferit	4%	2%	26%	64%	4%	1%

Tabelul 6. Reprezentări despre consecințele societale ale emigrației

Discutăm astfel despre un set de atitudini specifice negative față de emigrare, care dublează pe cele generale surprinse în **Tabelul 5**. Pornind de la aceste atitudini specifice, am calculat un indicator de poziționare față de emigrarea din România. Indicatorul descrie succint atitudinea față de emigrare a românilor, dar nu se referă în mod expres la două domenii extrem de particulare: economia și, respectiv, cultura, modul de a face lucrurile în România⁸.

Pentru cele două aspecte din urmă (economia, respectiv modul de a face lucrurile), folosim două măsuri distincte, bazate pe răspunsurile respondenților la cele două întrebări descrise de **Figura 4**. Figura descrie reprezentări predominant negative față de aceste reprezentări și arată cum experiența proprie de migrație nu pare a conta în diferențierea respondenților: doar în privința modului de a face există o poziționare ușor mai pozitivă (dar tot predominant negativă) a celor care au revenit din migrație externă și păstrează contactul cu prieteni ce au emigrat.

⁸ Indicatorul este calculat ca scor factorial, luând calcul cele 4 variabile. Scorul explică 25% din variația totală observată, fiind extras folosind Principal Axis Factoring. Analiza factorială este adecvată datelor (KMO=0,659), iar testul grohotișului indică vizual extracția unui factor unic. Comunalitățile calculate sunt 0,142, 0,220, 0,350 și 0,30.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOCRAFIE

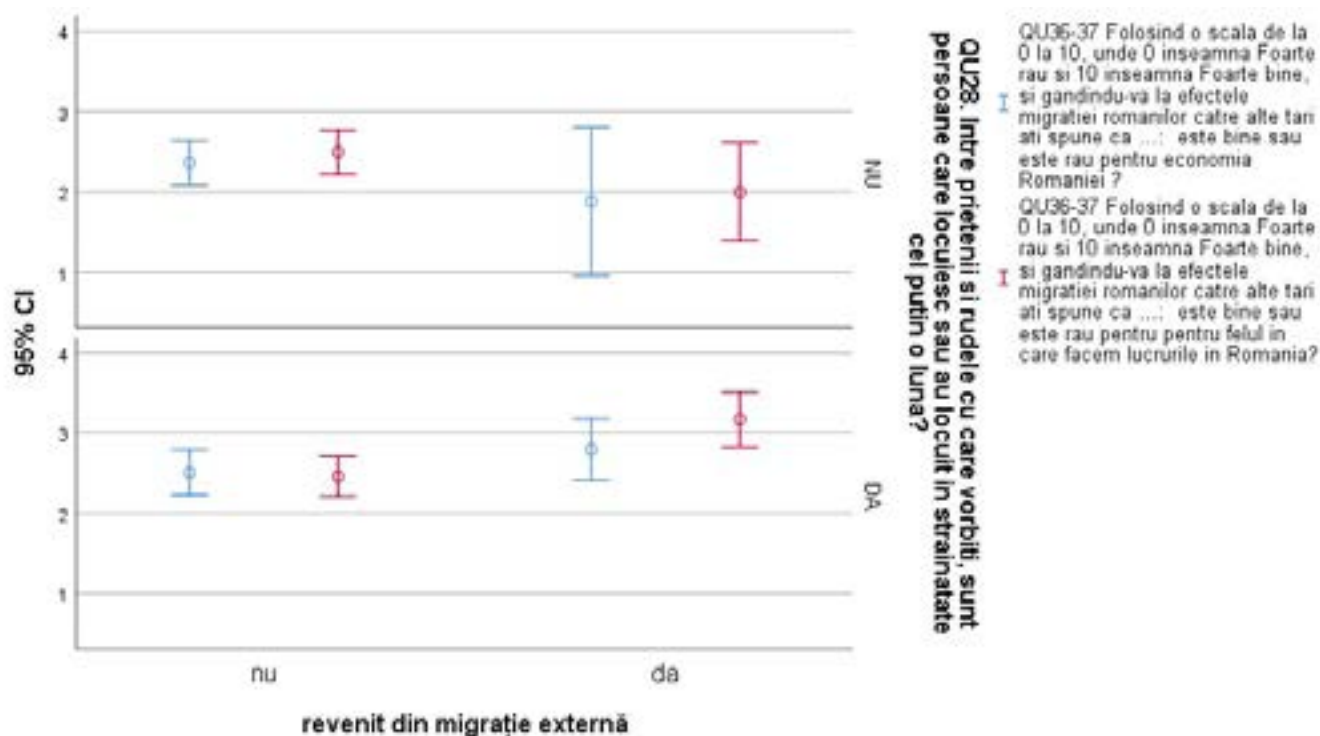

Figura 5. Atitudinile față de impactul emigrării asupra economiei, respectiv a modului de a face lucruri în România

Valorile medii puteau varia pe o scală de la 1 (consecințele venirii imigranților sunt negative) la 10 (consecințe pozitive). Cercul indică mediile din eșantion, iar liniile între sunt cuprinse constituie intervalul în care aceste medii se plasează estimat în cazul a 95 din 100 eșantioane similare.

Avem evaluări asupra a patru tipuri de atitudini față de emigrare și emigranți (ATEE) – ATEE generale, ATEE specifice la România, ATEE în ce privește economia și ATEE în ce privește modurile de a face. Analiza în detaliu a celor patru indicatori conduce la relațiile ilustrate în **Tabelul 7**.

Ele înfățișează o realitate complexă, în care intenția de migrație este asociată cu o definire pozitivă a consecințelor emigrației, în general. Revenirea este asociată unor reprezentări mai puțin negative în ce privește modurile de a face. Contactul mediat cu alte țări (prin prieteni, rude sau cunoștințe care au emigrat și cu care se păstrează legătura) aduce reprezentări mai optimiste doar la modul general, probabil legate mai degrabă de situația celor plecați, și negative în rest – definind poziționarea față de evoluția societății.

Cu alte cuvinte, experiența personală, mediată, sau anticipată de migrare externă este asociată diferit reprezentărilor specifice și generale despre emigrare. Implicația este simplă: O politică de încurajare a unor ATEE pozitive poate găsi ancore de start în grupuri specifice de status mai ales în ce privește atitudinile generale. Oricum ar fi, o astfel de politică ar trebui să fie croită ținând cont relațiile subliniate de către **Tabelul 7**.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

asocieri	ATEE generale	ATEE specifice	Consecințe asupra economiei	Consecințe pentru modurile de a face din România
Pozitive	• Contact mediat cu alte țări • mai educat • mai tânăr • Intenționează să emigreze	• Femeie • Are PC	• Mai educat • venit personal mai mare	• Revenit • mai satisfăcut cu viața
Negative	• Are auto • venit al gospodăriei mai mare	• Are automobil • Contact mediat cu alte țări	• Contact mediat cu alte țări • venit al gospodăriei mai mare	• Are email • Contact mediat cu alte țări

Tabelul prezintă doar asocierile semnificative la $p < 0,10$.

Tabelul 7. Asocieri dintre cele patru tipuri de atitudini față de emigrare și emigranți (ATEE)⁹ și câteva variabile de status

5.5 Atitudini față de imigranți și imigrație

5.5.1 Starea curentă

Figura 6 ne introduce în discuția despre imigranți – o a doua fațetă a migrației internaționale. Atitudinile față de imigranți și imigrație (ATII) sunt și ele predominant negative. Mai bine de jumătate din populație este mai degrabă nefavorabilă venirii de imigranți, o parte este nehotărâtă, iar 30-40% sunt favorabili, cu cifre mai ridicate printre cei ce se referă la imigranți UE și mai reduse printre cei ce se referă la imigranți non-UE.

Tabelul 8 descrie mai în amănunt atitudinile față de imigranți și imigrație. Ca și în cazul ATEE, avem de a face cu un complex de ATII negative. Mai mult de jumătate dintre respondenți cred că nou-veniții nu contribuie mult la viața României, resping ideea că țara sau cultura română ar avea de câștigat de pe urma lor, cred că imigranții iau locurile de muncă ale românilor și contribuie la creșterea criminalității.

Există mai degrabă incertitudine privind a fi o amenințare la adresa valorilor culturale, direcție în care numărul mare de răspunsuri „nu știu” sugerează fie că termenii folosiți în întrebare sunt prea complicați, fie este o temă mai puțin familiară publicului. Încă și mai puțin familiare sunt politicile statului român în domeniul imigrării: 41% nu știu în ce măsură statul acordă sprijin sau nu imigranților, ceea ce arată nevoia de comunicare publică a administrației centrale și locale în acest sens.

⁹Relațiile indicate în tabel sunt cele semnificative în modele de regresie multiplă, estimate cu erori standard robuste și incluzând drept variabile de control pe cele din Tabelul 1.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

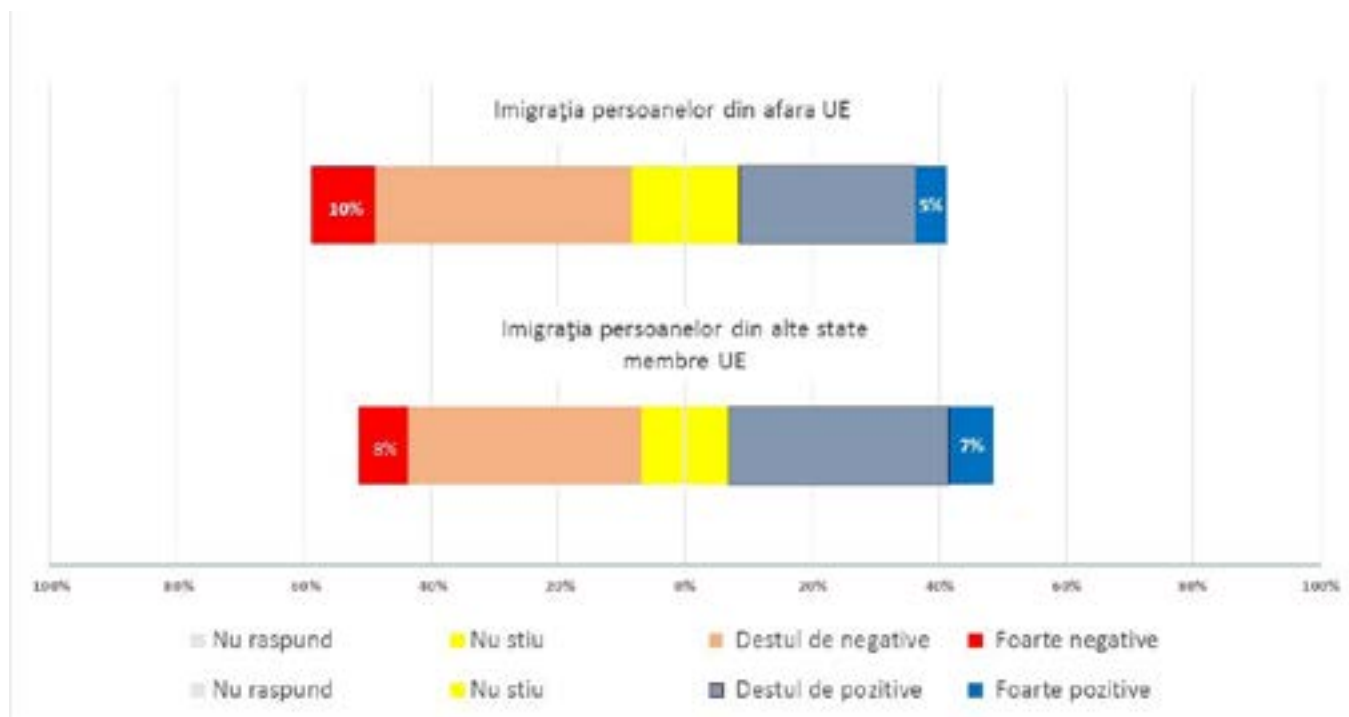

Figura 6. Sentimentele declanșate de amintirea a două tipuri de imigranți: UE și non-UE

În ce măsură sunteți de acord sau nu cu următoarele afirmații:	Total împotriva	Oarecum împotriva	Oarecum de acord	Total de acord	Nu știu	Nu răspund
Imigranții contribuie mult la viața României	32%	30%	19%	4%	14%	0%
România are de câștigat de pe urma imigranților	33%	27%	17%	8%	14%	0%
Statul român acordă prea puțin sprijin imigranților	20%	17%	15%	8%	41%	0%
Imigranții sunt o amenințare pentru valorile culturale ale țării noastre	25%	18%	28%	12%	17%	0%
Datorită imigranților cultura română are de câștigat	33%	31%	16%	7%	13%	0%
Imigranții iau din locurile de muncă ale românilor	25%	14%	32%	22%	8%	0%
Imigranții contribuie la creșterea criminalității	25%	14%	32%	22%	8%	0%

Tabelul 8. Atitudini față de imigranți și imigrație

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

5.5.2 Dinamica

Evaluarea sentimentelor față de migranți permite comparația în timp. Eurobarometrul 83.3 (2015) a folosit exact aceleași întrebări referitoare la imigranți proveniți din UE sau din afara acesteia. Analiza comparată a răspunsurilor pentru România (**Tabelul 9**) relevă creșterea ponderii celor care sunt mai degrabă negativi față de imigranți, indiferent de țara de proveniență. Asistăm la o trecere de la sentimente pozitive față de imigranții europeni și echilibrate față de non-europeni, la o poziționare echilibrată față de europeni și negativă față de imigranții non-europeni.

Tabelul 10 prezintă modul în care se poziționa România față de imigranți în comparație cu alte țări europene în mai 2015. **Figura 7** prezintă grafic același lucru, făcând mai ușoară comparația, dar nefurnizând cifrele exacte. Se observă rapid că România era, în 2015, printre societățile europene cele mai precaute la adresa migranților. Faptul că societatea românească nu a experimentat până acum vreun val important de imigrație poate fi asociat cu aceste ATII negative, dar raportul de față nu investighează relația în cauză. Putem însă observa că negativarea suplimentară a ATII în România menține probabil țara printre cele mai puțin deschise la a primi imigranți.

Anul	2015		2018	
Sentimente față de imigranți din ...	UE	Non-UE	UE	Non-UE
Foarte pozitive	14%	13%	7%	5%
Destul de pozitive	39%	35%	35%	28%
Indecizie	22%	17%	14%	17%
Destul de negative	7%	26%	37%	40%
Foarte negative	18%	9%	8%	10%
TOTAL	100%	100%	100%	100%

Tabelul 9. Dinamica ATII: 2015-2018

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOCRAFIE

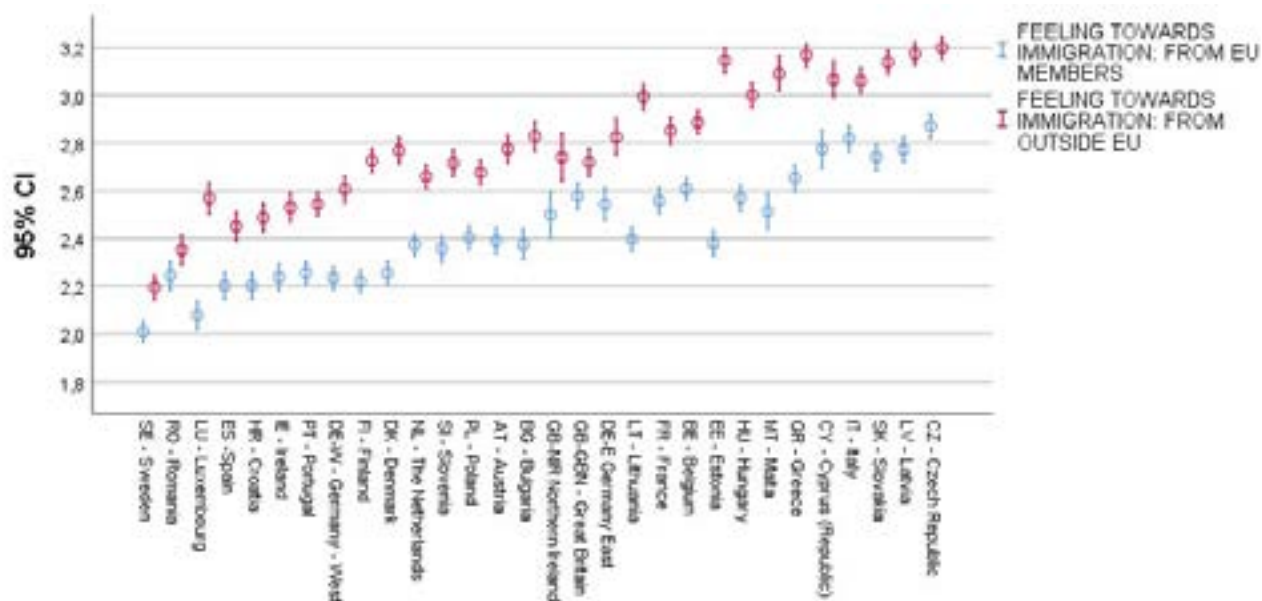

Figura 7. Medii ale indicatorilor sentimentelor față de imigranți, în țările UE, în 2015, conform Eurobarometrului 83: evaluări ale consecințelor venirii de imigranți, în funcție de propria experiență de migrație

Valorile medii pot varia pe o scală de la 1 (consecințele venirii imigranților sunt negative) la 4 (consecințele venirii imigranților sunt pozitive). Cercurile indică mediile din eșantioanele naționale, iar liniuțele între sunt cuprinse constituie intervalul în care aceste medii se plasează, estimat în cazul a 95 din 100 eșantioane similare. Dacă două astfel de intervale (numite „intervale de încredere”) se suprapun, atunci cele două medii corespunzătoare nu sunt semnificativ diferite.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

	Media sentimentelor față de imigrația din UE	Media sentimentelor față de imigrația din afara UE
1 FR - France	2,54	2,85
2 BE - Belgium	2,60	2,88
3 NL - The Netherlands	2,37	2,67
4 DE-W - Germany - West	2,22	2,62
5 IT - Italy	2,80	3,07
6 LU - Luxembourg	2,07	2,50
7 DK - Denmark	2,25	2,78
8 IE - Ireland	2,23	2,53
9 GB-GBN - Great Britain	2,57	2,72
10 GB-NIR Northern Ireland	2,51	2,74
11 GR - Greece	2,64	3,17
12 ES - Spain	2,19	2,46
13 PT - Portugal	2,25	2,56
14 DE-E Germany East	2,54	2,81
16 FI - Finland	2,21	2,73
17 SE - Sweden	2,01	2,20
18 AT - Austria	2,38	2,78
19 CY - Cyprus (Republic)	2,77	3,07
20 CZ - Czech Republic	2,87	3,20
21 EE - Estonia	2,37	3,15
22 HU - Hungary	2,56	3,00
23 LV - Latvia	2,76	3,18
24 LT - Lithuania	2,39	3,01
25 MT - Malta	2,50	3,10
26 PL - Poland	2,40	2,71
27 SK - Slovakia	2,73	3,15
28 SI - Slovenia	2,35	2,72

Tabelul 10. Medii ale indicatorilor sentimentelor față de imigranți, în țările UE, în 2015, conform Eurobarometrului 83: evaluări ale consecințelor venii de imigranți, în funcție de propria experiență de migrație

Valorile medii pot varia pe o scală de la 1 (consecințele venirii imigranților sunt negative) la 4 (consecințele venirii imigranților sunt pozitive).

5.5.3 Diferențieri în interiorul populației

ATII măsurate în **Tabelul 8** sunt expresia orientărilor latente față de imigranți. ATII reflectă pattern-urile valorice consistente ale indivizilor și permit să furnizăm un scor sintetic care să le caracterizeze¹¹. Aceasta face să putem lucra cu trei indicatori ATII: cel ce reflectă poziționarea generală față de imigranți și imigrare (descriș în fraza anterioară), cel al sentimentelor față de migranți UE și cel al sentimentelor față de migranți non-UE.

Analiza asocierilor cu alte variabile relevă un mod consistent de raportare la imigranți: cei care au resurse de informare, educaționale și biologice mai ridicate sau evaluează societatea drept mergând într-o direcție bună sunt mai dispuși să accepte migranți. Excepție face venitul gospodăriei, cel care este asociat cu ATII negative atunci când crește. De remarcat și lipsa de asociere cu migrația de revenire: experiența personală de migrație nu face pe români nici mai deschiși, nici mai închiși la a primi imigranți.

asocieri	ATII generale	Sentimente față de imigranți UE	Sentimente față de imigranți non-UE
Pozitive	• mai educat • se consideră sănătos • Contact mediat cu alte țări	• Are automobil • mai educat • se consideră sănătos • Contact mediat cu alte țări	• Are automobil • se consideră sănătos • țara merge în direcție bună
Negative	• Are automobil	• venit al gospodăriei mai mare	• venit al gospodăriei mai mare

Tabelul prezintă doar asocierile semnificative la $p < 0,10$.

Tabelul 11. Asocieri ale celor trei tipuri de ATII cu câteva variabile de status¹²

Implicația simplă este că popularizarea imigranților ca parte a unei politici publice ar trebui să folosească drept ancore capitalul uman (educațional, biologic) și informația filtrată prin prietenii migranți. În plus, o astfel de politică vizând creșterea toleranței și acceptării de imigranți ar trebui focalizată mai ales la nivelul celor mai puțin educați sau la al gospodăriilor cu venituri mai mari.

¹¹ Pentru aceasta am folosit analiza factorială, care este adecvată datelor ($KMO=0,672$). A fost extras un singur factor, urmând indicațiile vizuale din scree plot și folosind principal Axis Factoring. Toate comunalitățile sunt mai mari de 0,187, iar factorul explică 33% din variația totală observată.

¹² Relațiile indicate în tabel sunt cele semnificative în modele de regresie multiplă, respectiv de regresie ordered logit, estimate cu erori standard robuste și incluzând drept variabile de control pe cele din Tabelul 1

11% dintre respondenți ar dori ca guvernul să interzică venirea de imigranți. 30% ar dori limitarea strictă a numărului de imigranți care pot veni în România. 22% spun că Guvernul ar trebui permită imigranților să vină doar dacă există locuri de muncă disponibile. 31% cred că ar trebui să i se permită oricui să vină. 7% nu știu ce să spună în această privință, arătând că de fapt este un subiect destul de bine acoperit pe agenda publică. Cifrele deja invocate în acest paragraf ilustrează însă disensul. Nu există o majoritate clară pentru o poziție sau alta, ci o distribuție segmentată a populației.

Figura 8 investighează opiniile exprimate în funcție de experiența personală de migrație, fie ea directă sau mediată. Se observă că diferențele sunt destul de mari: cei ce nu au nicio experiență cu migrația internațională (colțul din stânga sus) sunt mai degrabă pentru măcar limitarea strictă a venirilor către România sau chiar închiderea granițelor. Cei care nu au migrat, dar au prieteni sau rude migrate (stânga jos) sunt cei mai favorabili venirii de imigranți. Și cei ce au migrat personal și au revenit (coloana din dreapta) sunt deschiși, dar cu condiționarea (parțială) de locurile de muncă disponibile.

Dacă guvernul își propune să atragă imigranți, pentru a avea suportul populației, va trebui să se adreseze primordial celor fără experiență de migrație pentru a le explica beneficiile venirii de imigranți.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOCRAFIE

O analiză mai în detaliu a asocierii așteptărilor de la guvern cu diferite alte caracteristici ale respondenților¹³ relevă lipsa de diferențiere pe alte direcții exceptând experiența de migrație.

În privința nevoii de limitare a imigrării (**Figura 9**), există o majoritate bine conturată care ar vrea măsuri suplimentare implementate la nivel național și/sau european; 18% nu văd o astfel de necesitate, în timp ce 14% nu știu ce să răspundă. Ponderea mare a celor ce nu știu ce să spună arată nevoia de informare societală suplimentară. Altfel însă, există o legitimare a politicii de limitare a venirii de lucrători străini.

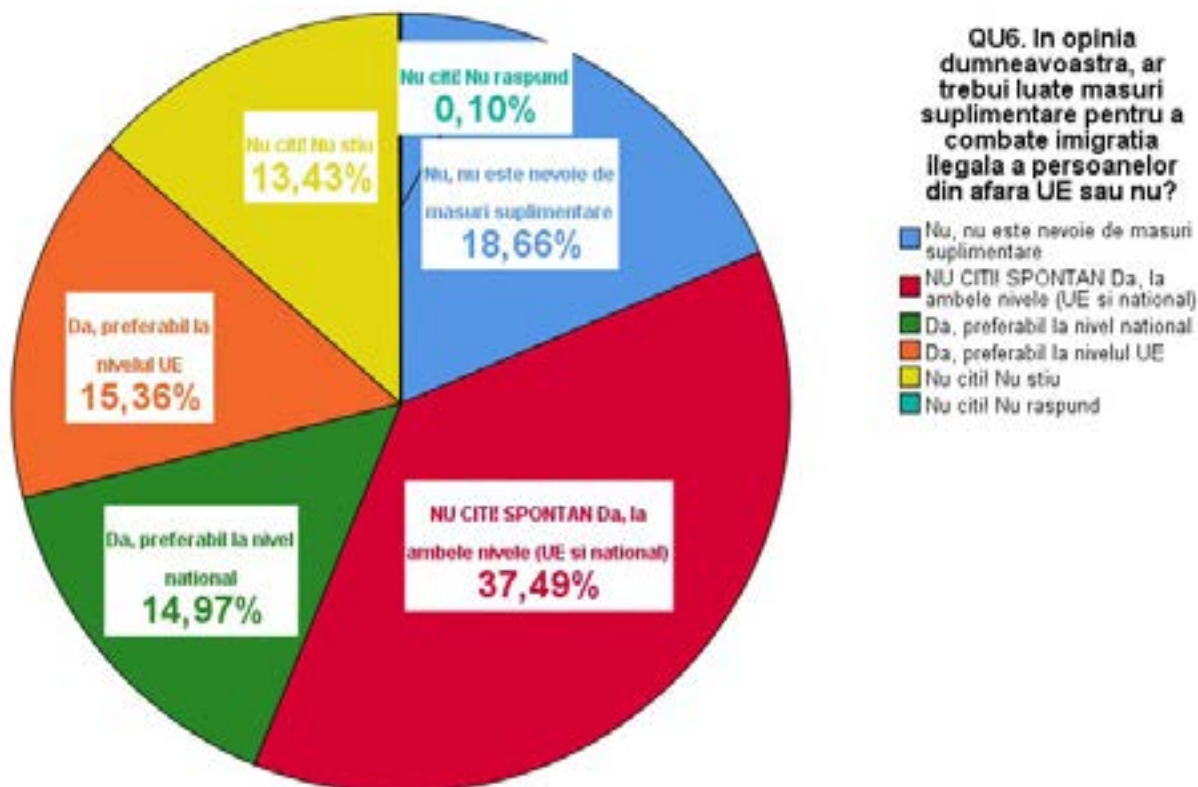

Figura 9. Acțiunile pe care le-ar putea urma România în privința imigranților

¹³Modele de regresie multinomială.

5.5.5 Portretul imigrantului ideal

Faptul că venirea eventuală a străinilor constituie un fenomen insuficient cunoscut la nivelul societății este relevat și de numărul mare de răspunsuri indecise la întrebări privind portretul imigrantului ideal (ultima coloană din **Tabelul 12**). Altfel, pentru cei ce exprimă opinii, imigranții ar trebui să fie bine educați, să știe meserie și să adopte modul de viață din România. A vorbi limba română nu este nici important, nici neimportant, la fel stând lucrurile în ce privește a fi creștin. Rasa în schimb este neesențială.

Avem, prin urmare, de a face cu un portret al imigrantului care denotă o evaluare extrem de pragmatică: importante sunt abilitățile profesionale și competențele educaționale, precum și capacitatea de integrare. În rest, în condițiile integrării prin acceptarea modului de viață românesc, rasa sau religia devin practic lipsite de relevanță sau cel mult de o importanță secundară. Acestea se petrec însă în contextul unei atitudini mai degrabă negative față de imigranți și în condițiile în care mulți nu răspund sau declară că nu știu ce să răspundă la astfel de întrebări.

Folosind o scală de la 0 la 10, unde 0 înseamnă extrem de neimportant, iar 10 extrem de important, cât de important credeți că ar trebui să fie fiecare din următoarele criterii în acceptarea în România a oamenilor născuți în altă parte		Nu știu sau nu răspund
Să aibă calificare educațională bună	7,94	12%
Să vorbească limba română	5,91	15%
Să fie creștin	5,10	12%
Să fie alb	2,52	18%
Să știe meserii de care România are nevoie	7,44	13%
Să adopte modul de viață din România	7,09	16%

* 1=min...10=max

Tabelul 12. Opinii privind imigrantul ideal

5.6 Atitudini față de refugiați

Ca și reveniții, sau ca imigranții obișnuiți, nici refugiații nu sunt bineveniți în România. Cea mai mare parte a populației îi consideră subiecți naturali ai ajutorării, dar suportul pentru a-i sprijini scade în ce privește găzduirea. Jumătate din eșantion (48%) este de acord cu primirea de refugiați, aproape unul din 10 este indecis (8%), iar restul (44%) se opune venirii de refugiați.

În ce măsură sunteți de acord sau nu cu următoarele afirmații?	Total	Oarecum împotriva	Oarecum de acord	Total de acord	Nu știu	Nu răspund
România ar trebui să ajute refugiații	18%	16%	44%	15%	8%	0%
România ar trebui să accepte refugiați	19%	24%	33%	15%	8%	0%

Diferențierile în interiorul populației în ce privește atitudinea față de refugiați sunt minore:

- în ce privește găzduirea, mai deschiși față de refugiați sunt:
 - o cei ce se consideră mai sănătoși
 - o cei care au petrecut în migrație mai puțin de un an
 - o cei mai bine educați
- în ce privește ajutoarea, cei care sunt mai deschiși spre astfel de acțiuni (care nu implică acceptarea în țară) sunt:
 - o cei care se consideră mai sănătoși
 - o cei care au prieteni sau rude emigrați
 - o cei care nu au migrat sau au migrat pentru cel mult 3 ani.

6. Discuție

Raportul de față a explorat situația migranților și atitudinile față de migrație. Au fost relevat aspecte care țin de cei ce au migrat, de intenția de a migra și de atitudinile față de migrație. Consecințele de politică publică sunt numeroase, după cum argumentez în cele ce urmează.

Am pus în evidență faptul că între reveniți (care constituie spre 25% din populația rezidentă), cei care sunt într-o situație mai bună decât cei ce nu au plecat vreodată sunt cei care au stat mai mult de 3 ani în afara țării. Cei care au fost plecați doar perioade foarte scurte sunt și ei ceva mai bine, pe unele dimensiuni, în comparație cu populația care nu a migrat vreodată. Aceste două categorii au propensiuni de a re-emigra destul de ridicate, conform intențiilor exprimate chiar de ei. Cei care au petrecut în afara țării între 1 și 3 ani sunt și ei probabil în stagii de revenire înainte de remigrare și pot constitui subiectul atenției politicilor publice. Ei sunt cei mai ușor de oprit din a emigra, date fiind resursele mai reduse în comparație cu restul populației, dar și cei mai puțin calificați.

Plecarea poate lăsa (iar) familiile lor expuse la varii riscuri sociale, prin urmare ar fi utile politici publice la nivel local direcționate spre această categorie de cetățeni. Pe ansamblu, reveniții au un risc mai ridicat de vulnerabilitate la schimbări sociale, iar între ei, cei ce au petrecut în afară între 1 și 3 ani sunt cei ce ar merita o atenție specială: readaptarea culturală poate fi - și de regulă este dificilă - ; au mai puține resurse, a găsi un loc de muncă conform calificării este complicat și au în mai mică măsură decât oricare altă categorie acces la resurse furnizate de membri ai gospodăriei care se află în migrație. Constituind o populație de aproximativ 10% din cea rezidentă, acești adulți reveniți după ce au petrecut 1-3 ani în străinătate ar trebui să constituie subiectul programelor de reintegrare.

Cei ce au stat mai mult de trei ani în afara României au resurse net superioare, atât materiale cât și de capital uman, dar și o intenție de remigrare de 44% - de asemenea mult peste celelalte categorii de populație. Deși puțini (3%), raportat la totalul populației, acești reveniți după perioade lungi în afara țării ar putea fi ținta unor politici active de menținere în țară, și de atragere a unor oameni similari lor, fie români din diaspora, fie posibili imigranți.

Atragerea de lucrători (calificați) a constituit ținta a două propuneri de politici vehiculate în ultimele zile ale lui septembrie 2018 de guvernul României și de partidele din arcu guvernamental: atragerea de români din străinătate¹⁴ și aducerea de lucrători străini¹⁵.

Problema unor astfel de politici este dată de fapt că atitudinile față de emigranți și imigranți sunt predominant negative. Raportul a discutat în detaliu despre cum atitudinile față de imigranți cunosc un trend descrescător, deja cei din afara UE fiind respinși de către societate, despre cum atitudinile față de emigranți și emigrație sunt negative, și despre cum ajutorarea refugiaților este legitimă, dar integrarea lor în societatea românească nu este. Politicile ce propun aducerea de astfel de lucrători ar putea însă să pornească de la calificările și educația acestora, despre care am arătat că sunt elementele cheie în ce privește imaginea imigrantului ideal.

¹⁴ <https://www.agerpres.ro/social/2018/09/24/veaceslav-saramet-strategia-guvernului-si-a-mrp-este-de-reintoarcere-a-cetatenilor-romani-in-tara--181187>

¹⁵ <https://www.hotnews.ro/stiri-politic-22725138-ricianu-anun-proiect-prin-care-muncitorii-str-ini-treac-salariul-mediu-cel-minim.htm>

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

Oricum ar fi, politicile publice ce iau în considerare imigrarea sau emigrarea au de întâmpinat un obstacol major dat de necunoașterea domeniului de către populației. Numărul celor ce nu au opinii sau refuză să răspundă la întrebările legate de emigrare și imigrare este mare în raport cu cel înregistrat în general în sondajele de opinie, inclusiv în cele telefonice. De aici rezultă nevoia ca, înainte de a legifera și implementa politici, autoritățile și grupurile de decizie să aducă subiectul imigrației pe agenda publică, printr-o campanie de informare adecvată.

4. Bibliografie

- Anghel, R. G. (2013). **Romanians in Western Europe: migration, status dilemmas, and transnational connections**. Lexington Books.
- Castles, S., De Haas, H., & Miller, M. J. (2013). **The age of migration: International population movements in the modern world**. Macmillan International Higher Education.
- Ceobanu, A. M., & Escandell, X. (2011). **Paths to citizenship? Public views on the extension of rights to legal and second generation immigrants in Europe**. The British journal of sociology, 62(2), 221-240.
- Chiswick, B. (1999). **Are immigrants favorably self-selected?**. American Economic Review, 89(2), 181-185.
- Croitoru, A. (2016) **Antreprenoriatul în migrația românească**, Sibiu: Editura ULBS.
- De Haas, H. and S. Vezzoli (2011). **Leaving matters. The nature, evolution and effects of emigration policies**. International Migration Institute WP 34.
- Deliu, A. (2017). **Religious Orientation, Migration and Identity Construction: Evidence from a Contemporary Romanian Rural Community**. pp. 105-126 în Sideri, E., & Roupakia, L. E. (Eds.). Religions and Migrations in the Black Sea Region. Palgrave.
- Dospinescu, A. & Russo, G. (2018) **Romania Systematic Country Diagnostic**. BACKGROUND NOTE Migration, The World Bank.
- Ducu, V., Nedelcu, M., & Telegdi-Csetri, A. (Eds.). (2018). **Childhood and Parenting in Transnational Settings**. Springer International Publishing.
- Faist, T. (2000). **The volume and dynamics of international migration and transnational social spaces**. Oxford University Press.
- King, R. (2000). **Generalizations from the History of Return Migration**, în B. Ghosh (Ed.), Return Migration: Journey of Hope or Despair? International Organization for Migration, Geneva.
- Korkut, U., Hinnfors, J., & Drake, H. (2013). **The Discourses and Politics of Migration: Policy, Methodology, and Theory**. Pp 191-198 în U. Korkut et al, The Discourses and Politics of Migration in Europe, Palgrave Macmillan.
- Lupton, D. (2013). **Risk**. Routledge.
- Meuleman, B., Davidov, E., & Billiet, J. (2009). **Changing attitudes toward immigration in Europe, 2002–2007: A dynamic group conflict theory approach**. Social Science Research, 38(2), 352-365.
- Page, B. I., & Shapiro, R. Y. (1983). **Effects of public opinion on policy**. American Political Science Review, 77, 175–190.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL DEMOGRAFIE

Sandu, D. (2005). **Emerging transnational migration from Romanian villages**. Current Sociology, 53(4), 555-582.

Timofti, I. C. (2011). **Romanians attitudes towards emigration**. Journal of Psychological and Educational Research (JPER), 19(2), 117-123.

Vertovec, S. (2009). Transnationalism. Routledge.

Vlase, I. (2018). **Men's Migration, Adulthood, and the Performance of Masculinities**. pp. 195-225 n I.Vlase & B.Voicu (eds.) Gender, Family, and Adaptation of Migrants în Europe. Palgrave.

Voicu, B. (2005). **Penuria pseudo-modernă a postcomunismului românesc**. Volumul I: Resurse, valori, strategii de viață, Iași: Editura Expert Projects.

Voicu, B. (2018) **Expats to Bucharest** (manuscript).

Voicu, B., Deliu, A., Neguț, A., Tomescu, C. (2018) **Refugees to Romania**, ICCV & CNRR.

Voicu, B., Șerban, M., Tudor, E., & Deliu, A. (2013) **Acquiescence effects în measuring attitudes towards immigrants: The case of Romania**. Calitatea Vietii, XXIV(3): 311-340

Waldinger, R. (2013). **Immigrant transnationalism**. Current Sociology, 61(5-6), 756-777.

WWW.STAREA-NATIUNII.RO

INFO@STAREA-NATIUNII.RO